

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

دانشکده اقتصاد ، مدیریت و علوم اداری

پایان نامه جهت اخذ درجه کارشناسی ارشد رشته مدیریت آموزشی

عنوان:

**تأثیر خود رهبری بر توانمند سازی شناختی معلمان دوره
ابتدایی شهر سمنان در سال تحصیلی ۹۱-۹۲ با**

میا نجیگری تأثیر خود کنترلی

استاد راهنما:

جناب آقای دکتر علی اکبر امین بیدختی

استاد مشاور :

سرکار خانم دکتر لاله جمشیدی

پژوهشگر:

سنا دورقی

اسفند / ۹۲

دانشگاه سمنان
دانشکده اقتصاد، مدیریت
و علوم اداری

باسمه تعالی

شماره: _____
تاریخ: _____
پرست: _____

صور تجلسه دفاع

با تأییدات خداوند متعال جلسه دفاع از پایان نامه کارشناسی ارشد آقا/خانم: سنا دورقی

در رشته: مدیریت آموزشی گرایش: _____ به تعداد: ۴ واحد

تحت عنوان: "تاثیر خودرهبیری بر توانمند سازی شناختی معلمان دوره ابتدایی سمنان در سال تحصیلی ۹۲-۹۱ با میانجی گری تاثیر خودکنترلی"

با حضور استاد راهنما، استاد مشاور و هیئت داوران در دانشکده اقتصاد و مدیریت

۹۲/۱۲/۱۳ تشکیل گردید. در این جلسه، پایان نامه با موفقیت مورد دفاع قرار گرفت.

نامبرده نمره ۱۸.۵ با درجه مجدد دریافت نمود.

راهنما: علی اکبر امین بیدختی

مشاور: لاله جمشیدی

داور: علیرضا مقدم

داور: محسن شفیعی نیک آبادی

امضا

امضا

امضا

امضا

دکتر مجید مداح
رئیس دانشکده

دکتر مرتضی ملکی
مسئول تحصیلات تکمیلی دانشکده

سمنان، میدان دانشگاه
پوسته شماره یک

تلفن: ۰۲۳۱-۳۳۵۴۰۷۸

تلفن: ۰۲۳۱-۳۳۵۴۰۰۹

(داخلی ۳۴۷۴)

کلیه حقوق مادی و معنوی مترتب بر نتایج مطالعات ، ابتکارات ، و
نوآوری های ناشی از تحقیق موضوع این پایان نامه متعلق به دانشگاه
سمنان است.

*** تعهدنامه ***

اینجانب **سنا دورقی** دانشجوی کارشناسی ارشد رشته **مدیریت آموزشی** تعهد می‌نمایم که محتوای این پایان نامه نتیجه تلاش و تحقیقات خود بوده و از هیچ منبعی کپی برداری نشده و به پایان رسانیدن آن نتیجه تلاش و مطالعات مستمر اینجانب و راهنمایی و مشاوره اساتید محترم بوده است. در صورت اثبات خلاف مندرجات فوق، به تشخیص دانشگاه مطابق با ضوابط و مقررات حاکم (قانون حمایت از حقوق و مقررات آموزشی، پژوهشی و انضباطی...) با اینجانب رفتار خواهد شد و حق هر گونه اعتراض در خصوص احقاق مکتسب و تشخیص و تعیین تخلف و مجازات را از خویش سلب می‌نمایم. در ضمن، مسئولیت هر گونه پاسخگویی به اشخاص اعم از حقیقی و حقوقی و مراجع ذی صلاح (اعم از اداری و قضایی) به عهده ی اینجانب خواهد بود و دانشگاه هیچ مسئولیتی در این خصوص نخواهد داشت.

امضاء

نام و نام خانوادگی: سنا دورقی

تاریخ: ۱۳/۱۲/۱۳۹۲

تقدیم به:

تقدیم به

خدایی که آفرید

جهان را، انسان را، عقل را، علم را، معرفت را، عشق را

و به کسانی که عشقشان را در وجودم دمید

تقدیم به پدر بزرگوار و مادر مهربانم ؛

آن دو فرشته ای که از خواسته هایشان گذشتند، سختی ها را به جان خریدند و خود را سپر
بلای مشکلات و ناملایمات کردند تا من به جایگاهی که اکنون در آن ایستاده ام برسم .

و تقدیم به مهربان فرشتگانی که

لحظات ناب باور بودن، لذت و غرور دانستن، جسارت خواستن، عظمت رسیدن و تمام تجربه
های یکتا و زیبای زندگی، مدیون حضور سبز آنهاست

تقدیم به خانواده عزیزم.

تقدیر و تشکر :

سپاس خدای را که سخنوران، در ستودن او بمانند و شمارندگان، شمردن نعمت های او ندانند و کوشندگان، حق او را گزاردن نتوانند. و سلام و مورد بر محمد و خاندان پاک او، طهران معصوم، هم آنان که وجودمان وامدار وجودشان است؛ و نفرین پیوسته بر دشمنان ایشان تا روز رستاخیز.

بدون شک جایگاه و منزلت معلم، اجل از آن است که در مقام قدردانی از زحمات بی شائبه ی او، با زبان قاصر و دست ناتوان، چیزی بنگاریم. اما از آنجایی که تجلیل از معلم، سپاس از انسانی است که هدف و غایت آفرینش راتأمین می کند و سلامت امانت هایی را که به دستش سپرده اند، تضمین؛ بر حسب وظیفه و از باب " من لم یشکر المنعم من المخلوقین لم یشکر الله عزّ و جلّ "؛ از اساتید شایسته؛

جناب آقای دکتر علی اکبر امین بیدختی

که در کمال سعه صدر، با حسن خلق و فروتنی، از هیچ کمکی در این عرصه بر من دریغ نمودند و زحمت راهنمایی این پایان نامه را بر عهده گرفتند؛

استاد صبور ، دلسوز و با تقوا ،

سر کار خانم دکتر لاله جمشیدی .

که با نکته های دلاویز و گفته های بلند ، همواره راهنما و راه گشای نگارنده در اتمام واکمال پایان نامه بوده اند و زحمت مشاوره را در حالی متقبل شدند که بدون مساعدت ایشان، این پروژه به نتیجه مطلوب نمی رسید؛

تقدیر و قدردانی دارم.

باشد که این خردترین، بخشی از زحمات آنان را سپاس گویم.

چکیده

هدف از اجرای این پژوهش بررسی تأثیر خود رهبری بر توانمند سازی شناختی معلمان دوره ابتدایی شهر سمنان در سال تحصیلی ۹۱-۹۲ با میانجیگری خود کنترلی بوده است. در این پژوهش به منظور جمع آوری اطلاعات از روش اسنادی و کتابخانه ای استفاده شد. جامعه آماری ۵۵۰ نفر از معلمان ابتدایی می باشد که به روش نمونه گیری تصادفی ساده ۲۳۰ نفر از آن ها انتخاب شدند. روش انجام پژوهش توصیفی و از نوع همبستگی است و در نهایت مبتنی بر مدل معادلات ساختاری است. ابزار گردآوری اطلاعات شامل پرسش نامه استاندارد خود رهبری دکتر سید محمد مقیمی، پرسش نامه توانمند سازی شناختی ای-وتن و کیم اس. کمرون و پرسش نامه خود کنترلی پروفسور تانجی و همکاران می باشد. برای سنجش اعتبار محتوای پرسش نامه ها از نظرات متخصصان، اساتید دانشگاهی و کارشناسان خبره استفاده شد و پایایی شان به ترتیب خود رهبری ۰/۹۳ و توانمند سازی شناختی ۰/۸۷ و خود کنترلی ۰/۸۴ است. داده های تحقیق با نرم افزارهای *lisrel & spss* تحلیل و فرضیه های تحقیق نیز آزمون شد. نتایج کلی به دست آمده به منظور کاربرد در آموزش و پرورش نشان داد که خود رهبری تأثیر مستقیم بر توانمند سازی شناختی دارد، همچنین خود رهبری تأثیر مستقیم بر خود کنترلی دارد و در ادامه نتایج حاکی از عدم تأثیر معنادار خود کنترلی بر توانمند سازی شناختی و عدم تأثیر غیرمستقیم معنادار خود رهبری بر توانمند سازی شناختی از طریق خود کنترلی که به عنوان میانجی در نظر گرفته شده بود می باشد.

واژه های کلیدی: کلید واژه ها: خود رهبری^۱، توانمند سازی شناختی^۲، خود کنترلی^۳، معلمان دوره ابتدایی

---

¹ Self-leadership

² Cognitive Empowerment

³ self-control

فهرست مطالب

فصل اول : کلیات پژوهش

صفحه	عنوان
۲	۱-۱. مقدمه.....
۲	۲-۱. بیان مسأله.....
۷	۳-۱. اهمیت و ضرورت انجام پژوهش.....
۸	۴-۱. فرضیه های پژوهش.....
۸	۵-۱. اهداف پژوهش.....
۸	۶-۱. روش انجام پژوهش.....
۹	۷-۱. جامعه و نمونه آماری.....
۹	۸-۱. تعاریف متغیرها.....
۹	۱-۸-۱. متغیر توانمند سازی شناختی.....
۹	۲-۸-۱۱. تعریف متغیر خود رهبری.....
۹	۳-۸-۱۱. تعریف متغیر خود کنترلی.....
۱۰	۹-۱. چارچوب کلی پایان نامه.....

فصل دوم: ادبیات پژوهش

- ۱-۲. مقدمه ۱۲
- ۲-۲. تعاریف توانمند سازی شناختی ۱۴
- ۲-۲-۱. پیامدهای ناشی از توانمند سازی شناختی ۱۹
- ۲-۳. تعاریف خود رهبری ۲۱
- ۲-۳-۱. راهبرد های خودرهبری ۲۵
- ۲-۴. تعاریف خود کنترلی ۲۸
- ۲-۴-۱. عوامل مؤثر در ایجاد خود کنترلی ۳۲
- ۲-۵. پیشینه پژوهش ۳۳
- ۲-۶. مدل مفهومی پژوهش ۳۶
- ۲-۷. جمع بندی ۳۸

فصل سوم : روش شناسی پژوهش

- ۳- ۱. مقدمه..... ۴۰
- ۳- ۲. روش پژوهش..... ۴۰
- ۳- ۳. جامعه آماری..... ۴۰
- ۳- ۴. نمونه آماری و روش نمونه گیری اطلاعات..... ۴۱
- ۳- ۵. ابزار اندازه گیری اطلاعات..... ۴۱
- ۳- ۵- ۱. پرسشنامه توانمند سازی شناختی..... ۴۱
- ۳- ۵- ۲. پرسشنامه خود رهبری..... ۴۳
- ۳- ۵- ۳. پرسشنامه خود کنترلی..... ۴۴
- ۳- ۶. تعیین قابلیت اعتبار یا روایی ابزار پژوهش و قابلیت اعتماد یا پایایی پژوهش..... ۴۶
- ۳- ۶- ۱. اعتبار یا روایی ابزار پژوهش..... ۴۶
- ۳- ۶- ۲. قابلیت اعتماد یا پایایی پژوهش..... ۴۶
- ۳- ۷. روش تجزیه و تحلیل..... ۴۷
- ۳- ۸. جمع بندی..... ۴۸

فصل چهارم : تجزیه و تحلیل داده ها

- ۴- ۱. مقدمه ۵۰
- ۴- ۲. آمار توصیفی ۵۰
- ۴- ۲- ۱. توصیف داده ها ۵۰
- ۴- ۲- ۱- ۱. توصیف داده ها به تفکیک سن معلمان ۵۱
- ۴- ۲- ۱- ۲. توصیف داده ها به تفکیک میزان سابقه کاری معلمان ۵۲
- ۴- ۲- ۱- ۳. توصیف داده ها به تفکیک جنسیت معلمان ۵۲
- ۴- ۳. آمار استنباطی ۵۳
- ۴- ۳- ۱. نتایج آزمون همبستگی دو به دوی متغیرهای پژوهش ۵۴
- ۴- ۳- ۲. مفروضات انجام تحلیل عاملی تأییدی ۵۴
- ۴- ۳- ۳. تحلیل عاملی تأییدی متغیرهای پژوهش ۵۶
- ۴- ۳- ۳- ۱. تحلیل عاملی تأییدی متغیر توانمند سازی شناختی ۵۸
- ۴- ۳- ۳- ۲. تحلیل عاملی تأییدی متغیر خود رهبری ۶۰
- ۴- ۳- ۳- ۳. تحلیل عاملی تأییدی متغیر خود کنترلی ۶۲
- ۴- ۴. آزمون فرضیه های پژوهش توسط تحلیل مسیر (تحلیل عاملی معادلات ساختاری) ۶۴
- ۴- ۴- ۱. تخمین مدل ۶۶
- ۴- ۵. شاخص های برازش مدل ۶۶
- ۴- ۶. جمع بندی ۶۸

فصل پنجم : نتیجه گیری و پیشنهاد ها

- ۵ - ۱. مقدمه..... ۷۰
- ۵ - ۲. نتایج حاصل از آزمون فرضیه ها و مقایسه با نتایج پژوهش های پیشین..... ۷۰
- ۵ - ۲ - ۱. نتایج حاصل از آزمون فرضیه اول پژوهش..... ۷۱
- ۵ - ۲ - ۲. نتایج حاصل از آزمون فرضیه دوم پژوهش..... ۷۲
- ۵ - ۲ - ۳. نتایج حاصل از آزمون فرضیه سوم پژوهش..... ۷۳
- ۵ - ۲ - ۴. نتایج حاصل از آزمون فرضیه چهارم پژوهش..... ۷۵
- ۵ - ۳. خلاصه نتایج آزمون فرضیه ها..... ۷۶
- ۵ - ۴. ضرایب تعیین متغیر های درونزا پژوهش..... ۷۸
- ۵ - ۵. رتبه بندی ابعاد متغیر های پژوهش..... ۷۹
- ۵ - ۶. بحث و نتیجه گیری کلی..... ۷۹
- ۵ - ۷. محدودیت های پژوهش..... ۸۳
- ۵ - ۸. پیشنهاد های کاربردی..... ۸۴
- ۵ - ۹. پیشنهاد های پژوهشی..... ۸۶
- ۵ - ۱۰. جمع بندی..... ۸۶
- منابع فارسی..... ۸۸
- منابع انگلیسی..... ۹۴
- پیوست شماره یک پرسش نامه های پژوهش..... ۱۰۱
- پیوست شماره دو خروجی رایانه ای..... ۱۰۵

فهرست جداول

عنوان	صفحه
۱- ابعاد توانمند سازی شناختی کارکنان	۱۹
۲- پژوهش های انجام شده در داخل کشور	۳۳
۳- پژوهش های انجام شده در خارج کشور	۳۵
۱- ۳. گویه های مرتبط با مؤلفه های توانمند سازی شناختی	۴۲
۲- ۳. میزان نمره دهی پرسش نامه توانمند سازی شناختی با توجه به طیف لیکرت	۴۲
۳- ۳. گویه های مرتبط با مؤلفه های خود رهبری	۴۳
۴- ۳. میزان نمره دهی پرسش نامه خود رهبری با توجه به طیف لیکرت	۴۴
۵- ۳. گویه های مرتبط با مؤلفه های خود کنترلی	۴۵
۶- ۳. میزان نمره دهی پرسش نامه خود کنترلی با توجه به طیف لیکرت	۴۵
۷- ۳. ضریب آلفای کرونباخ	۴۶
۱- ۴. فراوانی معلمان در گروه های سنی	۵۱
۲- ۴. فراوانی سابقه کاری معلمان در گروه های زمانی	۵۲
۳- ۴. فراوانی جنسیت معلمان در گروه های زمانی	۵۳
۴- ۴. میزان ضریب همبستگی پیرسون	۵۴
۵- ۴. کفایت داده ها با استفاده از آزمون کا ام او و بارتلیت	۵۵
۶- ۴. آزمون تی تک نمونه ای متغیرهای پژوهش	۵۶
۷- ۴. شاخص های برازش نتایج تحلیل عاملی تأییدی مرتبه اول و دوم سازه های پژوهش	۶۳
۸- ۴. پایایی ترکیبی برای متغیر های نهفته مدل	۶۳
۹- ۴. شاخص های برازش مدل	۶۷

- ۵ - ۱. نتایج حاصل از آزمون فرضیه اول پژوهش..... ۷۱
- ۵ - ۲. نتایج حاصل از آزمون فرضیه دوم پژوهش..... ۷۳
- ۵ - ۳. نتایج حاصل از آزمون فرضیه سوم پژوهش..... ۷۴
- ۵ - ۴. نتایج حاصل از آزمون فرضیه چهارم پژوهش..... ۷۵
- ۵ - ۵. خلاصه آزمون فرضیه ها ۷۶
- ۵ - ۶. ضرایب مسیر معناداری اثر سازه های پژوهش بر روی یکدیگر..... ۷۶
- ۵ - ۷. مقایسه نتایج پژوهش های حاصل با نتایج پژوهش های پیشین ۷۷
- ۵ - ۸. ضرایب تعیین متغیرهای درونزا ۷۸

فهرست اشکال و نمودارها

عنوان	صفحه
۱- ۲. سطوح مختلف تغییرات توانمند سازی	۲۰
۲- ۲. تأثیر مستقیم خود رهبری بر توانمند سازی شناختی.....	۲۲
۲- ۳. راهبردهای خود رهبری مؤثر بر توانمند سازی شناختی.....	۲۷
۲- ۱. مدل مفهومی پژوهش	۳۶
۴- ۱. فراوانی معلمان در گروه های سنی	۵۱
۴- ۲. فراوانی سابقه کاری معلمان	۵۲
۴- ۳. فراوانی جنسیت معلمان	۵۳
۴-۴. نتایج تحلیل عاملی تأییدی مرتبه اول متغیر توانمند سازی شناختی در حالت استاندارد...۵۸	۵۸
۴- ۵. نتایج تحلیل عاملی تأییدی مرتبه دوم متغیر توانمند سازی شناختی در حالت استاندارد...۵۹	۵۹
۴- ۶. نتایج تحلیل عاملی تأییدی مرتبه اول متغیر خود رهبری شناختی در حالت استاندارد...۶۰	۶۰
۴- ۷. نتایج تحلیل عاملی تأییدی مرتبه دوم متغیر خود رهبری در حالت استاندارد.....	۶۱
۴- ۸. نتایج تحلیل عاملی تأییدی مرتبه اول متغیر خودکنترلی در حالت استاندارد.....	۶۲
۴- ۹. نتایج حاصل از مقادیر استاندارد شده معادلات ساختاری پژوهش.....	۶۵
۵- ۱. مقادیر t حاصل از تخمین مدل معادلات ساختاری پژوهش.....	۶۵

فصل اول

کلیات پژوهش

۱-۱. مقدمه

انجام پژوهش در برگیرنده مجموعه ای از فعالیت هایی است که به منظور حل یک یا چند مسأله یا پاسخ دادن به یک یا چند سؤال انجام می شود. پژوهشگران این فعالیت ها را به هشت مرحله به شرح زیر تقسیم نموده اند (بريمن، ۲۰۰۱ به نقل از احمدی و نهایی، ۱۳۸۶). در پژوهش حاضر این مراحل به صورت دقیق صورت گرفته است تا پژوهش از غنای کافی برخوردار گردد.

(۱) تدوین مسئله به صورتی که قابل آزمون باشد

(۲) مطالعه منابع مربوط به موضوع مورد تحقیق

(۳) انتخاب طرح پژوهشی مناسب

(۴) تعیین و تعریف جامعه و انتخاب نمونه ای به اندازه مناسب

(۵) جمع آوری اطلاعات

(۶) تجزیه و تحلیل اطلاعات جمع آوری شده

(۷) تفسیر اطلاعات بدست آمده و بحث و نتیجه گیری درباره آنها

(۸) تهیه گزارش پژوهش

۱-۲. بیان مسأله

در دنیای رقابتی امروز، تنها مزیت رقابتی پایدار هر سازمان، افراد و نقش تمامی آنان در موفقیت سازمان می باشد که این از طریق توانمند سازی کارکنان میسر است (ابیلی، ۱۳۸۸). نهاد آموزش و پرورش به خاطر تکیه بر گسترده ترین سرمایه ملی بیشترین سهم را در رشد، سازندگی و اعتلای ملی ایفا می کند. آموزش و پرورش به معنای گسترده از یک سو با هزاران مدیر و معلم سرو کار دارد و از سوی دیگر میلیون ها دانش آموز را در بر می گیرد، در نتیجه این نهاد از مهم ترین و اصلی ترین پایه های انسانی کشور به شمار می آید که سقف بلند

اعتلا، رشد، توسعه، افتخار و مجد و عظمت اسلامی و ملی بر آن استوار است. همزمان با روند فزاینده تحولات اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی که تمامی ابعاد و ارکان سازمان ها را تحت تأثیر قرار داده و انتظارات و الزامات نوینی را پدید آورده است، نقش و وظیفه مدیران و رهبران نیز به شدت دگرگون شده است. این تحول آنچنان سریع و فراگیر بوده است که به گفته دراکر ((ما اکنون همان جایی ایستاده ایم که یکصد سال پیش تیلور ایستاده بود و بدان حد نسبت به سازو کارهای حاکم بر ساختارها و فرایندهای سازمانی با اطلاع یا بی اطلاعیم که او بود) (نصیری، ۱۳۸۹). خود رهبری می تواند پاسخگوی چالش هایی باشد که سازمان های خواستار رونق و ترقی در قرن ۲۱ از آن جمله سازمان های آموزشی با آن مواجهند. توانمند سازی و آن هم توانمند سازی که خود فرد آن را احساس می کند به عنوان فن مدیریتی تلقی شده است که می تواند در بین سازمان ها به عنوان ابزار برخورد با نیازهای مشاغل نوین جهانی کاربرد داشته باشد. خود رهبری به عنوان مکانیزمی به منظور تسهیل توانمند سازی شناختی معرفی شده است. خود رهبری فرایندی است که طی آن افراد در راستای نیل به خود هدایتی و خود انگیزشی لازم برای عمل بر خود تأثیر می گذارد (دمیتریادس^۴، ۲۰۰۵) مشخصه هایی که به طور مداوم در ادبیات خلاقیت به چشم می خورند و با خود رهبری رابطه دارند، شامل) خودمختاری، استقلال، منبع درونی انگیزش، اعتماد به نفس، خود تصمیم گیری، خود تنظیمی، خود کارآمدی، تصور از خود، و خود نظارتی است (امابیل^۵، ۱۹۹۶، وودمن^۶ و همکاران، ۱۹۹۳). خود کنترلی فرایندی است که در آن فرد این امر را که آیا رفتار خاصی توسط او انجام شده یا نه، می سنجد و سپس نتایج را ثبت و یادداشت می کند. خود کنترلی جز مکمل و لازم فرایند یادگیری و یک مکانیسم در تحول و پیشرفت فرد است، که به صورت ارادی انجام می شود و تنظیم درونی رفتار است. خود کنترلی فرایندی است که در نتیجه آن فرد از رفتار نامنظم و نقص عملکرد خود آگاه شده و در جهت اصلاح آن اقدام می کند (ادینگروه، ۲۰۰۹). بندورا (۱۹۸۲)، اشاره می کند که چنین پسخوراندی بر احساس خود کارآمدی فرد تأثیر گذاشته و این احساس به نوبه ی خود سطح

---

⁴. Demetriades

⁵. Amabile

⁶. Woodman